

А 43 **Актуальні проблеми юридичної науки : збірник тез Міжнародної наукової конференції “П’ятнадцяті осінні юридичні читання” (м. Хмельницький, 21–22 жовтня 2016 року): [у 2-х част.]. – Частина друга. – Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2016. – 222 с.**

ISBN 978-617-7169-83-2 (повне збір.)

ISBN 978-617-7169-85-6 (частина 2)

У збірнику представлені кращі тези доповідей, які були подані на Міжнародну наукову конференцію “П’ятнадцяті осінні юридичні читання”, що відбулась у Хмельницькому університеті управління та права 21–22 жовтня 2016 року.

Розміщені у збірнику тези доповідей стосуються таких напрямків: “Земельне право”, “Аграрне право”, “Екологічне право”, “Природоресурсне право”, “Кримінальне право”, “Кримінологія”, “Кримінально-виконавче право”, “Кримінальний процес”, “Криміналістика”, “Судова експертиза”, “Міжнародне право”, “Порівняльне правознавство”.

Збірник розрахований на наукових та науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів і наукових установ, студентів, аспірантів та докторантів юридичного напрямку, практичних працівників і широкий читацький загал.

Організаційний комітет Міжнародної наукової конференції “П’ятнадцяті осінні юридичні читання” не завжди поділяє думку учасників конференції.

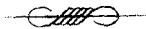
У збірнику максимально точно збережені орфографія, пунктуація та стилістика, які були запропоновані учасниками конференції.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи вищих навчальних закладів і наукових установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

УДК 34
ББК 67.0

ISBN 978-617-7169-83-2 (повне збір.)
ISBN 978-617-7169-85-6 (частина 2)

© Колектив авторів, 2016
© Хмельницький університет
управління та права, 2016

Уркевич Віталій Юрійович,
*професор кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
доктор юридичних наук, професор*

АКТУАЛЬНІ ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Здійснення сільськогосподарської діяльності неможливо без використання відповідних земельних ділянок, адже вони виступають не лише основним засобом виробництва у рослинництві й тваринництві, а й територіальним базисом для розташування відповідних виробничих об'єктів. Звернімося до актуальних правових проблем використання земельних ділянок у сільськогосподарському виробництві.

За ст. 19 Земельного кодексу України землі України за основним цільовим призначенням поділяються на відповідні категорії, першою серед яких цілком справедливо названо землі сільськогосподарського призначення. Адже такі землі є найціннішими у складі земельного фонду України, саме їх природні властивості дозволяють отримувати сільськогосподарську продукцію, що надалі використовується як продовольство чи сировина для відповідних галузей промисловості. Чинним національним законодавством землями сільськогосподарського призначення визнаються землі, надані для виробництва сільськогосподарської продукції, здійснення сільськогосподарської науково-дослідної та навчальної діяльності, розміщення відповідної виробничої інфраструктури, у тому числі інфраструктури оптових ринків сільськогосподарської продукції, або призначені для цих цілей (п. 1 ст. 22 Земельного кодексу України).

Зважаючи на специфічність правового режиму таких земель, земельне законодавство містить спеціальні вимоги до суб'єктного складу власників (користувачів) таких земель та обмежує можливі види їх використання.

Так, згідно п. 3 ст. 22 Земельного кодексу України, землі сільськогосподарського призначення передаються у власність та надаються у користування, зокрема, громадянам для ведення особистого селянського господарства, садівництва, городництва, сінокошіння та випасання худоби, ведення товарного сільськогосподарського виробництва, фермерського господарства. Зазначимо, що наведена редакція цієї норми була включена до кодексу згідно Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція)» від 12 лютого 2015 р. Одночасно цим Законом було змінено й п. 1 ст. 33 Земельного кодексу України, яким встановлено, що земельні ділянки, призначені для ведення особистого селянського господарства, можуть передаватися громадянами у користування юридичним особам України і використовуватися ними для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, фермерського господарства без зміни цільового призначення цих земельних ділянок. Відповідні зміни було внесено й до Закону України «Про особисте селянське господарство» від 15 травня 2003 р., згідно яких особам, що ведуть таке господарство, надано право передавати земельні ділянки особистого селянського господарства фізичним або юридичним особам в оренду.

Пізніше (згідно Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про фермерське господарство» щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств від 31 березня 2016 р.) аналогічні норми з'явилися й у Законі України «Про фермерське господарство» від 19 червня 2003 р., якими встановлена можливість його функціонування як на землях, наданих для ведення фермерського господарства, так і земельних ділянках для товарного сільськогосподарського виробництва чи особистого селянського господарства.

Аналіз наведених законодавчих новел дозволяє стверджувати, що вони спрямовані на спрощення «життя» сільськогосподарським товаровиробниками та надання можливості фізичним чи юридичним особам здійснювати виробничу сільськогосподарську діяльність з використанням відповідних земельних ділянок без зміни їх цільового призначення. Як відомо, цільовим призначенням земельної ділянки є її використання за призначенням, визначеним на підставі документації із землеустрою у встановленому законодавством порядку (ст. 1 Закону України «Про землеустрій» від 22 травня 2003 р.). А звідси логічним є висновок, що в межах цільового призначення земель сільськогосподарського призначення є можливим використання відповідних земельних ділянок як для ведення фермерського господарства, так і для здійснення товарного сільськогосподарського виробництва або ведення особистого селянського господарства, адже усі з названих земель відносяться до категорії сільськогосподарських.

Проте не слід забувати й про те, що йдеться про різні види функціонального призначення сільськогосподарських земель, що виділяються з огляду на їх неоднорідний склад та багатоваріативність використання у сільському господарстві. Різноманітні види функціонального призначення земель сільськогосподарського призначення (для ведення фермерського й особистого селянського господарства, для сінокошіння й випасання худоби, для садівництва й городництва) визначені Земельним кодексом України (ст. ст. 31, 33, 34, 35, 36 та ін.), а також закріплені Класифікацією видів цільового призначення земель, затвердженою наказом Державного комітету України із земельних ресурсів 23 липня 2010 р., № 548, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 1 листопада 2010 р. за № 1011/18306. Таким землям присвоєно відповідні коди, – до складу секції «А» 01 «Землі сільськогосподарського призначення» віднесено, зокрема, коди 01.01 «Для ведення товарного сільськогосподарського виробництва», 01.02 «Для ведення фермерського господарства» та 01.03 «Для ведення особистого селянського господарства». Більше того, згідно названого наказу й відповідно до Закону України «Про Державний земельний кадастр» від 7 липня 2011 р. код та цільове призначення земель застосовуються для забезпечення обліку земельних ділянок за видами цільового призначення у державному земельному кадастрі. Таким чином, у разі використання земельних ділянок, наданих, скажімо, для ведення особистого селянського господарства, фізичними чи юридичними особами для ведення фермерського господарства чи для здійснення іншого товарного сільськогосподарського виробництва фактично відбувається використання цих земель всупереч записам, внесеним до обліку земельних ділянок за видами функціонального призначення до Державного земельного кадастру. А це свідчитиме про невідповідність облікових даних щодо функціонального призначення земельних ділянок фактичним відносинам з використання відповідних земель, що не можна визнати правильним.

Викладене дозволяє стверджувати про потребу подальшого вдосконалення законодавства України щодо цільового та функціонального призначення земельних ділянок, що використовуються у сільськогосподарському виробництві.